



**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine  
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et  
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac  
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac  
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres  
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim  
Consideratum

**Gibert, Jean-Pierre**

**Coloniæ Allobrogum, 1735**

Observationes in Cap. Ultimum. De Regulis Juris.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

OBSERVATIONES in CAP. ULTIMUM de  
REGULIS JURIS.

Ordo alphabeticus rectus est, quoad Regulas ab invicem independentes; sed, quoad alias, quæ eidem Argumento respondent, retinendus erat ordo Argumentorum. Id executi sumus, continuâ serie colligendo eas, quæ omnibus Argumentis, aut plerisque conveniunt, sub *TITULO Regularum Communium*. Reliquas divisimus in tres Classes; Judiciales, Beneficiales, & Morales: Has in Præceptivas, Prohibitivas, & Permissivas, quibus præfixa sunt eæ, quæ Fontes indicant, in quibus Moralis Disciplina hauriri debeat.

Autor eas tantum Regulas collegit, quæ sunt ad calcem *COLLECTIONUM Gregorianæ & Bonifacianæ*; eas omnes nos præterea collegimus, quæ per totum *Juris Corpus* vagantur. Interdum ordini alphabetico ordinem Argumentorum conjunxit, colligendo, sub quibusdam verbis, Regulas respicientes id, quod sub illis verbis continetur: tot hujus Methodi occurrunt exempla, quot verba, sub quibus plures Regulas congestit; multa sunt, sub, quibus omisit Regulas congruas, eæ, quas eidem verbo subjecit, aliquando contrariæ sunt.

Duo igitur circa hoc Caput præstanda supersunt. 1. Supplendi defectus. 2. Componendæ contrarietates. Primum impleri potest, remittendo ad *Tabulam Alphabeticam REGULARUM JURIS CIVILIS*, excusam in Editione Paris. 1612. immediatè post *REGULAS Sexti*. Et quidem idèd, inquit Editor, eo in loco collocata fuerunt, quia pleræque *Regula Juris Canonici*, è *Jure Civili desumptæ sunt*. Adjiciendæ igitur sunt *Indici VIGELII*, sub unaquaque litterâ, *Regula*, quæ illic sub eadem reperiuntur litterâ. Hoc vitium suppleri etiam potest, adjiciendo *REGULAS Juris Canonici*, quæ sub quibusdam verbis desunt; & hoc est consilium nostrum, postquam remisimus ad laudatum *Indicem Regularum Juris Civilis*, unaque cum Autore observaverimus, verbum *REGULA*, non significare hic *Legem*; sed *Summam dispositionis Legis*, circa Argumentum *Regulæ*: laudata *Lex est in Indice*; prima sub litterâ R.

Sub verbo *Absolutio*, adjice *REGULAM*, *Promptiora sunt Jura ad absolvendum, quam ad condemnandum*; sub verbo *Accessorium* collocari possunt *Regula* laudatæ à *CANISTO* in *Reg. XLII. in 6.* Sub verbis *Aktor & Reus*, adjicienda est *Regula*: *Cùm obscura sunt Jura Partium, favendum est Reo*: *REG. Aktore non probante, absolvendus Reus*.

Sub verbo *Amisso*, adjice *REGULAM*, *Qui concessa abutitur potestate, illam meretur amittere*. Sub verbo *Argumentum*, collocari potest *Reg. 7. in 6. Privilegium persona sequitur personam*, quæ est sub verbo, *Privilegium*: item *REGULA*, *Quod alicui gratiosè conceditur &c. 74. in 6.* Sub verbo *Commoda*, ponere licet *REGULAM*; *Quod ob gratiam alicujus conceditur, in ejus dispendium retorquendum non est. Reg. 61. in 6.*

Sub verbo *Beneficium*, adjice *REG. Beneficium datur propter Officium. Cap. ultimo de Refer. in 6.* Sub verbo *Consensus* locari potest *REG. Scienti & Consenti. 27. in 6.* quæ est sub verbo *Dolus*. Sub verbo *Culpa*, pone *REGULAM*, *Sine culpâ non est aliquis puniendus. 23. in 6.*

Sub verbo *Dolus*, adjici potest *REGULA*: *Pro Possessore habetur, qui dolo desit possidere 36. in 6.* quæ occurrit sub verbo *Possessor*. Sub verbo *Dubia*, adjice *REGULAM*: *In penis benignior interpretatio facienda 49. in 6.* nam interpretatio locum habet solum in Dubio: item *REG. in Contractibus plena, in Testamentis plenior, in Beneficiis plenissima, Cap. 6. de Donat. REGULAM. Odia restringi convenit. REGULAM: Cùm ambigua sunt Partium Jura, favendum est Reo: REGULAM, in Dubiis tutius eligendum*. Has inter Regulas, quædam contrariæ videntur invicem, aut

iis, quæ ab Autore collectæ sunt. v. gr. quo pacto conciliari possunt, *Regula, In Dubiis minus eligendum esse, & Regula, In Dubiis considerandum esse quod verosimilius est, aut sapius accidit*: quoniam modo componendæ sunt, cum *Lege* interpretandi *Dubium* adversus eum, qui ejus est *Autor*; denique cum obligatione interpretandi plenè *Contractus*, plenius *Testamenta*, & plenissimè *Beneficia Principum*.

Alia nobis conciliatio non occurrit, nisi, quòd, has inter Regulas, alia aliarum *Exceptiones* continent. Ex omnibus, quæ ad benignitatem vergunt, *Prima* est ea, quæ dicit, in *Dubio* mitiorem partem eligendam esse. Hæc est reliquarum principum: indè fit, ut in eodem casu, minus amplectendum sit, restringenda sint odia, pena levior eligenda sit. Omnes hæc *Regulæ* sunt consecutiones *Regulæ 3. de Reg. Juris* apud *GREGORIUM IX.* Nam unaquæque illarum continet solum exempla rerum, quæ benigniores & humaniores sunt. Idem est de *Regulâ*, quæ jubet, ut *Reo* potius, quam *Actori*, faveatur, si *Jura* eorum æqualiter ambigua sint: hoc enim humanius est, cùm agatur de damno vitando quoad *Reum*, & de lucro captando, quoad *Actorem*.

Alia *Regulæ* continent *Exceptiones*, sumptas, sive 1. Ex circumstantiis, quæ *dubium* tollunt, proveniens ex obscuritate verborum, aut expressionis, aut Consuetudinis *Provincia*: sive 2. ex *Culpâ* *Contrahentis*, qui obscurè locutus est; & sic in suum præjudicium intelligi meritus est. Hæc via necessaria fuit, ut obviam iretur fraudibus, quibus multi usi essent, eligentes verba obscura, undè lucrum captarent: impediendum erat, ne quis ex malitiâ suâ lucrum sentiret, & fraus in *Autoris* sui commodum vergeret.

Quoad *Regulam*, circa discrimen, inter *Contractuum* & *Testamentorum*, nec non *Beneficium* interpretationem, ea fundatur in favoris inæqualitate: nam *Beneficia Principum* magis favorabilia sunt, quam *Testamenta*, & hæc, quam *Contractus*.

Sub verbo *Factum*, collocari potest *Regula 73. in 6. Factum legitime retrahari non debet; licet casus postea eveniat, à quo non potuit inchoari*: quæ restringendæ est ad *Contractus* indissolubiles: quoad alios falsa est. Vid. *CANISIUM*, qui exempla utrorumque *Contractuum* colligit in *hanc Regulam*.

Sub verbo *Impossibile*, sub quo citatur *Reg. 6. in 6. Regulæ XLI. LXVI.* quarum illa fundamentum est, nam si is, qui non potest exequi quod debebat, reputatur id fecisse, id oritur ex eo, quòd non teneatur ad impossibile.

Sub verbo *Judex*, locari potest *Regula 24. in 6. Quod quis mandato facit Judicis, dolo facere non videtur, cùm habeat parere necesse*. Hæc est sub verbo *Dolus*.

Sub verbo *Magistratus*, prout accipitur ab *Autore*, collocari possunt, omnes *Regulæ*, quæ respiciunt *Superiores*: plures sunt in *TITULO de Major. & Obed.* & in *DIST. XCVI.* quas omisit.

*REGULA* sub verbo *Malum*, periculosa est, significans, aliquem posse constitui in necessitate magnum aut minus *Malum* committendi, & tunc excusari à peccato, eligendo minus: quod falsum est; nam cum duobus criminibus inæqualibus objicimur, ab utroque abstinendum est, & deponendus error ergà illud, quod licitum falsò creditur, juxta *Sententiam PAULI*, *Non facienda sunt mala ut eveniant bona*. Proindèque nec minus *Malum*, ut vitetur majus.

*REG.* sub verbo *Necessitas*, ubi citatur *Regula Decretal.* quæ restringi debet ad casum *Prohibitionis* *Humanæ*, aut *Divinæ* merè positive, cum *Legis Naturalis* *Præcepto* non concurrentis: tunc enim solum *necessitas* facit licitum, quod erat illicitum.

Longè plures *Regulæ* colligendæ erant, sub verbo *Præscriptio*,

*Præscriptio*, quàm duæ, quæ hic leguntur: illæ cerni possunt in meo Tractatu de *Præscriptionibus*. Aliquot Regulæ ponendæ erant sub verbo *Officium*, maximè hæc, *Non decet, Officium suum alicui esse damnosum*.

REG. quam ponit sub verbo *Præjudicium*, convenit verbo *Ladere*. REG. I. sub verbo *Præsumptio*, collocata, obscurè concipitur, & significare videtur, Præsumptionem indigere probationibus evidentibus; Textus autem laudati sensus est, talem Præsumptionem destrui non posse, nisi per evidentissimas probationes.

REG. II. & III. quæ sunt sub verbo *Præsumptio*, expositione indigent: solida videtur ea, quam dedit CANISIUS.

Quamvis REGULA; *Præsumitur ignorantia, ubi scientia non probatur*, respiciat ignorantiam facti alieni; potest tamen applicari omnibus casibus Promotionis ad Ordines, aut Beneficium, aut Officium, quæ requirunt scientiam. Candidatus potest præsumi ignorans, donec peritiæ suæ probationes dederit. *Caput ultimum de Præsumpt.* quod contrarium statuit, non obtinet; nullus enim Candidatus à faciendo periculo excusare se valet, nisi habeat aliquod Privilegium, per quod immunis fiat. Distinctio GONZALIS in *hunc Textum*, non omninò approbatur; nimirum, qualitates intrinsecas semper præsumi: hinc enim bonum agendi morem inter has qualitates numerat, & constat in Casibus observatis, à Candidatis exigere testimonium vitæ & morum.

REG. IV. hujus TITULI exponi potest, per exemplum hominis, qui emit infra, aut vendit supra pretium à Lege determinatum: promulgatâ enim Le-

ge, justè præsumitur, eum contrâ conscientiam suam agere.

His Regulis jungi potest *Regula 14. in 6.* sic concepta, *Qui succedit in jus alterius, justam ignorantia causam censetur habere*; quæ de ignorantia facti intelligenda est: sicut prima pars Regulæ 13. *nam factum Prædecessoris, est factum alterius*: quâ in re differt à REG. XLVI. circa idem Successoris Argumentum versante, & supponente, Successorem cognoscere jus Prædecessoris; nam dicit, illum eo uti debere.

Sub verbo *Successor*, adjici potest REGULA, *Res judicata pro veritate habetur*.

Emenso stadio Observationum in Methodum Nicolai VIGELII; monere Lectorem juvat, eas præcipuè susceptas fuisse, ut ostenderetur, eam valdè discrepare à nostro *Jure Canonico in Regulas distributo*, & videri duntaxat, esse consilium hujus operis.

Lectoris est judicare, an proposito abundè satisfactum fuerit, & discutere, an ea, quæ generatim & speciatim dicta sunt, de vitiis hujus Methodi, verâ sint, & felix sit opera ad illam perficiendam insumpta. Unum certum nobis videtur, labore nostro VIGELIANUM Opus effectum esse veluti quoddam Institutionum genus, quidquid Studiosis scitu inprimis necessarium, ferè comprehendens, congruo ordine digestum vel digerendum, &, dissipata Exceptionum, Replicationum, Duplicationum, TriPLICATIONUM, Quadruplicationum caligine, in debitam lucem restitutum.

FINIS PARTIS PRIORIS, TOMI PRIMI.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.



EXPOSITIO